

cialiter operatur; potest autem Deus uti instrumento quo voluerit, etiamsi sit homo peccator vel infidelis, sicut utitur homine peccatore vel infideli, sacramentum Baptismi ministrando. Et idem in cæteris gratiis gratis datis potest simili discursu facile ostendi.

11. *Opponitur objectio. — Solutio.* — Dices recte hac ratione probari, hoc ex parte rei non repugnare; videtur autem non esse consentaneum sapienti providentiæ Dei: nam ipse has gratias Ecclesiæ suæ contulit ad fidem confirmandam, ut patet Marci ultimo; hæc autem fidei probatio et confirmatio enervatur, si per malos vel infideles talia signa Deus efficiat. Item Ecclesia ex miraculis a Sanctis factis argumentum sumit ad eorum sanctitatem probandam; hoc autem argumentum fallax est, si a malis possunt miracula fieri. Hanc objectionem accurate tractat et dissolvit Anastasius Nissenus, in Quæstionibus Scripturæ, q. 23, tomo primo Biblioth., et imprimis ait miracula non esse certa signa sanctitatis hominis operantis illa; et inter alia affert quod Judas etiam signa efficiebat, et dæmones cum aliis Apostolis ejiciebat. Et Saul, etiam postquam malus esse cœpit, prophetabat; non ergo sufficiunt signa sine morum sanctitate, ideoque Christus dixit: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos*, Matth. 7. Neque Ecclesia sola miracula considerat ad sanctitatem alicujus probandam, sed proprie vitam et mores, quibus si miracula jungantur, sunt magnum signum probitatis vitæ. Nam, licet Deus secreto consilio interdum per hominem hypocritam miraculum faciat, vel extraordinarium beneficium concedat, id rarum est; ordinarie vero non nisi per justos et bonos talia signa operatur, et ideo, quando vita non discordat, non solum vitam bonam, sed etiam excellentem gradum sanctitatis indicant, præsertim si frequentia sint, et aliunde nullum indicium deceptionis, aut simulationis conjunctum habeant.

12. *Amplius idem Anastasius explicat.* — Unde ulterius addit allegatus Pater, quando contingit signum fieri, aut beneficium sanitatis, vel aliud simile extraordinario modo per hominem peccatorem obtineri, tunc fidem potius ejus qui accedit, quam ejus ad quem accedit, signum operari, ideoque accurate discernendum esse, et ex aliis indiciis observandum cui sit miraculum attribuendum. Et simile est, quod sæpe miraculum fit ad confirmandam sanctitatem operantis, et tunc non fiet ab homine peccatore, quia Deus non præ-

bet testimonium falsitati: aliquando vero fit ad confirmationem fidei et doctrinæ, et tunc nunquam quidem fiet in confirmationem falsæ doctrinæ: fieri tamen poterit ab homine peccatore, quia tunc non operatur ad ostensionem suæ justitiæ, sed ut minister verbi ad confirmationem ejus, sicut de Juda dicebamus. Denique advertit, quando signa fiunt ab homine infideli vel hæretico, ordinarie, ac fere semper, non esse vera, sed apparentia, vel talia quæ naturali virtute dæmonum fieri possunt, ut variis exemplis Anastasius confirmat. Quod non solum non derogat firmitati fidei, sed potius ad ejus probationem et solidiorem confirmationem a Deo permittuntur. Ideoque nunquam talia sunt vel apparent, quin, si attentam mente et recta fide considerentur, cum omnibus circumstantiis quibus fieri solent, eorum falsitas et deceptio percipi possit, ut in signis Magorum Ægypti videre licet. De qua re videri etiam possunt quæ in secundo tomo tertiæ partis, dispnt. 31, sect. 2, tractavi.

13. *Propria solum justorum est gratia gratum faciens.* — Superest dicendum de altera parte assignatæ differentiæ, nimirum, quod gratia gratum faciens propria sit justorum; quod ex terminis videtur manifestum, quia formalis effectus non separatur a forma; sed gratia dicitur gratum faciens, quia formaliter reddit hominem gratum Deo, quod est esse justum: ergo hæc gratia est ita propria justorum, ut extra illos reperiri non possit. Ut hoc autem explicetur, et in vero sensu accipiatur, objicitur contra illud, quia sequitur multas esse gratias quæ non sunt gratis datæ, nec gratum facientes, quod est contra sufficientiam prædictæ divisionis. Sequela probatur, quia fides et spes mortuæ, sunt quædam gratiæ, et non sunt gratis datæ, quia dantur singulis ad eorum utilitatem, et non tantum aliorum: nec etiam sunt gratum facientes, quia sunt in peccatoribus: ergo vel gratia gratum faciens non est propria justorum, vel divisio adæquata non est. Idemque argumentum sumi potest ex omnibus donis gratiæ, quæ non ad communem utilitatem, sed propriam et privatam singulis peccatoribus conferuntur.

14. *Tria docet Soto, quibus haud esse adæquatam superiorem divisionem significat.* — Ad hoc, qui gratiam gratum facientem ad habitalem gratiam sanctificantem contrahunt, cum alias etiam dicant, gratiam gratis datam, esse illam quæ ad aliorum utilitatem datur, necesse est ut fateantur divisionem non esse

adæquatam. Unde Soto, lib. 2 de Natura et gratia, cap. 3, in principio, tria in hoc puncto dicit. Primum est, unam esse specialem gratiam, quæ ab effectu denominatur gratum faciens, quia nos formaliter reddit Deo gratos, reliquas vero retinere genericum nomen gratiæ gratis datæ. Secundum est, gratias gratis datas, quæ distinguuntur a gratum faciente, esse illas, quæ ad aliorum utilitatem dantur, possuntque esse in malis hominibus. Tertium est, concursus gratiæ, vel subsidia gratiæ prævenientis, licet inter gratias gratis datas connumerentur, habere tamen peculiare nomen auxilii specialis, seu gratuiti. In quo significat, si gratia gratis data in sua proprietate, et ut adæquata illi fini communis utilitatis sumatur, divisionem non esse adæquatam, sed addendum esse tertium membrum auxilii specialis. Sed hoc non placet; tum quia D. Thomas illam divisionem nobis tradidit ut adæquatam, distinguendo membra per oppositionem contradictoriam, inter quæ medium non datur, qualia sunt, gratum facere, vel non facere, supposita generica ratione doni gratuiti. Idemque est, si distinguantur per positivos fines utilitatis propriæ, vel aliorum, quia inter hos etiam fines non est facile medium invenire, cum non detur gratiæ donum propter nullius utilitatem: tum etiam quia alias, neque addito illo membro auxilii specialis, solvitur difficultas tacta de fide et spe mortuis. Præterquam quod ipsum auxilium speciale commune est utrique gratiæ: nam interdum datur ad opera gratiæ gratis datæ, interdum vero ad opera gratiæ gratum facientis, ut per se constat.

15. *Solutio: omnia donata in ordine ad propriam justificationem sub gratia sanctificante veniunt.* — Dico ergo gratiam gratum facientem, ut est membrum adæquatum illius divisionis, non coarctari ad solam formam perfecte justificantem animam, et excludentem statum peccati mortalis, sed includere omnia dona gratiæ, quæ homini in ordine ad propriam sanctificationem conferuntur: hanc enim Concilia Milevitan., Arausican. et Tridentinum, necnon etiam Augustinus et alii Patres gratiam sanctificantem, seu sanctificationis vel justificationis appellant; eadem autem est gratia gratum faciens, quæ sanctificans seu justificans: ergo gratia gratum faciens omnia illa complectitur. Et hoc probat ratio facta de adæquata oppositione membrorum dictæ divisionis, ex eo quod gratia in propriam vel aliorum utilitatem datur seu recipitur, alte-

rum enim horum in omni dono gratiæ reperitur, ut notum est. Ad difficultatem autem propositam respondetur, cum gratia gratum faciens dicitur esse propria justorum, aut non posse simul esse cum peccato mortali, intelligendam esse differentiam, vel de utraque gratia collective sumpta, aut comparando maximum, ad maximum utriusque membri, non vero applicando differentiam ad singulas gratias utriusque ordinis, vel denique intelligendam esse hanc proprietatem gratiæ gratum facientis cum proportione accommodata. Itaque omnes gratiæ gratis datæ tales sunt, ut etiam summa et perfectissima illarum possit esse in homine peccatore: gratia autem gratum faciens, vel tota collective sumpta, vel id quod est supremum et maximum in illa, non potest esse in peccatore, ut patet, saltem de charitate et habituali gratia (loquimur enim ex natura rei, quidquid de absoluta potentia sit), quamvis necessarium non sit, ut singulæ gratiæ sub hoc membro contentæ repugnent cum peccato, et ita cessat objectio facta. Addimus vero etiam in hoc esse differentiam, quod gratiæ gratis datæ sicut omnes non perficiunt justificationem, ita singulæ non inchoant vel promovent illam, nec propter hunc finem dantur; dona vero gratiæ gratum facientis, sicut perfectam justitiam conferunt, si sint consummata, ita singulæ aliquo modo inchoant justitiam, et ita non sunt, nisi in homine, vel simpliciter justo, vel habente aliquod justitiæ fundamentum, vel initium: et ita fides secundum se est donum gratiæ gratum facientis, quia est fundamentum justitiæ: imo et vocatio ad eundem ordinem gratiæ pertinet, quia est exordium justitiæ, et sic de cæteris.

16. *Tertia differentia non necessaria.* — Atque ex his facile potest ferri judicium de aliis differentiis quæ inter hæc membra solent assignari. Tertia est, quod gratia gratum faciens datur per modum habitus, seu qualitatis permanentis, gratia vero gratis data per modum actus, seu motionis transeuntis; quæ differentia tribuitur divo Thomæ in locis statim citandis. Verumtamen difficile est differentiam illam accommodare; nam si utrumque membrum sumatur distributive, seu exclusive, falsum vel incertum invenitur: si vero sumatur indefinite seu permissive, utrumque erit verum, nulla tamen erit differentia. Utrumque breviter declaro, quia de gratia gratum faciente sumpta, per antonomasiam, pro forma gratiæ justificantis, verum est esse permanentem per

modum habitus, et hoc est quod docet D. Thomas 1. 2, quæstion. 110, articulo 2 et 3. Non est autem verum quod omne donum gratiæ sanctificantis sit habitus; nam etiam actualia auxilia et eorum actus sunt gratiæ suo modo gratum facientes, saltem inchoative, seu dispositive, ut jam declaravi. E contrario vero communiter receptum est aliquas gratias gratis datas non infundi per modum habitus, ut de prophetia et operatione virtutum testatur divus Thomas 2. 2., quæst. 171, art. 2, et quæst. 178, art. 2, ad primum; quod vero nulla illarum sit habitus, non est certum; imo contrarium fortasse est probabilius, ut ex capite sequenti patebit. Quapropter incerta est hæc differentia, et non necessaria.

17. *Quarta differentia non placet.*—Quarta differentia assignatur, quia gratia gratum faciens unius tantum est rationis seu speciei; gratiæ autem gratis datæ plures sunt. In qua differentia hæc posterior pars certa est ex Paulo 1 Corinth., decimo secundo, et capite sequenti declarabitur. Prior autem pars licet a multis scholasticis, etiam antiquis, supra allegatis asseratur, supponit tamen gratiam gratum facientem, ut est membrum illius divisionis, solum accipi pro habituali gratia sanctificante, quod nos non admittimus; et ideo non putamus differentiam hanc, eo modo quo assignatur, esse necessariam. Nam etiam sub gratia gratum faciente includuntur plura dona specie distincta, quæ capit. 6 recensebimus, et pro loci opportunitate breviter explicabimus. Solum in hoc potest assignari discrimen, quod gratiæ gratis datæ ita sunt inter se diversæ, ut neque sint inter se connexæ, neque una ad alteram ordinetur, ut patet de prophetia, et operatione miraculorum, et in cæteris fere est eadem ratio; nam licet omnes ad fidem aliquo modo ordinentur, non tamen inter se, quia una non est propter aliam, per se loquendo. At vero dona gratiæ gratum facientis aliquam connexionem vel habitudinem inter se observant: nam imprimis omnia respiciunt gratiam illam, quæ per antonomasiam dicta est gratum faciens, estque forma quædam simplex reddens animam Deo gratam et acceptam. Nam omnes aliæ gratiæ illius ordinis, vel sunt aliquales dispositiones ad illam gratiam, vel sunt quasi potentiæ vel operationes ejus, aut auxilia, vel concursus illi debiti, connaturalitatis debito, et ita secundum habitudinem omnes illæ gratiæ una dici possunt, non tamen essentia et specie, ut postea late videbimus.

18. *Quinta differentia: altioris ordinis est sanctificans gratia, quam gratis data.*—Denique hinc potest facile assignari et explicari quinta differentia, quia gratia gratum faciens altioris ordinis et perfectionis est, quam gratis data. Ita docet D. Thomas dicta quæstion. 111, art. 5, et optime probat ex Paulo 1 Corinth. 12, ubi, postquam de gratiis gratis datis locutus fuerat, subjungit: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*, utique viam charitatis, quæ est gratum faciens, de qua statim cap. 13 sermonem inchoat. Et idem sentit August. diet. quæst. 79, in l. 83 Quæstionum, ubi dicit non omnibus justis fidelibus concedi gratias gratis datas, ne in errorem, quem perniciosissimum vocat, inducantur, existimantes in talibus factis majora bona esse, quam in operibus justitiæ, quibus æterna vita comparatur; et subjungit: *Propterea Dominus prohibet hinc gaudere discipulos*, cum ait Luc. 10: *In hoc nolite gaudere, quoniam spiritus subjiciuntur vobis, sed in hoc gaudete, quoniam nomina vestra scripta sunt in cælis*; ubi etiam indicat rationem ex fine sumptam, quam D. Thomas confirmat; quia gratia gratum faciens immediate nos conjungit ipsi summo bono et fini ultimo, quod non præstat gratia gratis data: ergo illa est nobilior. Item illa est major participatio divinitatis, juxta illud 2 Petr. 1: *Magna et pretiosa nobis promissa donavit*, etc. Denique secundum rectum ordinem charitatis, magis tenemur amare et procurare gratiam gratum facientem, quam gratis datam; ergo signum est esse meliorem. Dices: gratiæ gratis datæ ordinantur ad bonum commune, quod est divinius quam proprium ad quod ordinatur gratia gratum faciens. Respondet optime D. Thomas gratiam gratum facientem immediatius ordinari ad ipsum bonum per essentiam, quod est Deus, eique immediate homines conjungere, et inde habere majorem perfectionem.

19. *Dubitatur an hoc sit intelligendum conferendo gratias gratis datas cum gratiis gratum facientibus.*—Sed quæret aliquis an hoc intelligendum sit comparando has gratias solum ex genere suo, vel etiam comparando singulas unius ordinis ad omnes alterius ordinis. Nam in priori sensu resolutio posita clara est et indubitata, quia id quod perfectissimum est in ordine gratiæ gratum facientis, sine dubio est perfectius et melius quam omnis gratia gratis data, quantumvis in illo ordine perfecta cogitetur. Nam virtus charitatis est major omnibus, ut convincit testimonium Pauli, et

de gratia per se ac formaliter sanctificante idem probat testimonium Petri et ratio facta; et hoc satis est, ut gratia gratum faciens dicatur ex suo genere perfectior. At vero si comparatio fiat inter singula, videtur res esse dubia, quia non videtur major fides quam prophetia, quoad internam cognitionem: imo si prophetia sit per lumen supernaturale evidens, videtur perfectior, quia excedit in claritate, et in certitudine non est minus perfecta; unde si sit obscura, saltem erit æqualis, vel fortasse in essentia non distincta a fide. Imo inter ipsas gratias gratis datas numeratur fides, quæ videtur aliquam perfectionem addere communi fidei, quæ sub gratia gratum faciente continetur. Item suscitatio mortui esse potest opus gratiæ gratis datæ, et tamen videtur esse perfectius quam multe operationes vel motiones gratiæ gratum facientis.

20. *Diluitur, quia in genere moris semper sanctificans præcellit; item in physico, quidquid de uno vel altero actu sit.*—Dicendum autem videtur hanc ipsam comparisonem posse fieri, vel in perfectione pertinente ad genus moris, vel tantum in genere entis. Priori modo, omnia et singula dona gratiæ gratum facientis meliora sunt, quam opera gratiæ gratis datæ secundum se spectata, quantumvis in suo ordine magna videantur. Probatur ratione facta, quia dona gratiæ gratum facientis de se et ex intentione dantis referuntur ad uniendam animam cum Deo, quod est optimum in genere moris; gratiæ autem gratis datæ de se non hoc conferunt: imo si interdum habent aliquam perfectionem moralem, est in quantum ab aliqua virtute vel actione gratiæ gratum facientis procedunt, vel imperantur. Declaratur etiam in illa comparatione fidei et prophetiæ; nam si prophetia sit evidens, ut sic, non habet assensum liberum, sed necessarium, et propterea in genere moris melior est fides, per quam libere captivatur intellectus in obsequium Christi. Si vero cognitio prophetica sit obscura, assensus ejus erit voluntarius, et ex eo capite habet moralem perfectionem a pia voluntatis affectione, quæ ad ordinem gratiæ gratum facientis pertinet. Usus autem exterior prophetiæ propter Ecclesiæ utilitatem (idemque est de sermone scientiæ, sapientiæ, etc.) in tantum habet moralem perfectionem, in quantum ex charitate imperatur, vel alia virtute morali religionis, vel misericordiæ, etc. Et ita, in genere moris, in omni actu gratia gratum faciens semper habet primatum. Si vero comparatio præcise fiat in

genere physico, aut entis, sic, licet gratia gratum faciens ex genere excedat, non est inconveniens quod aliquis actus gratiæ gratis datæ sit perfectior, quam aliquis actus gratiæ gratum facientis; ut, actus evidens prophetiæ, quam actus obscurus fidei, vel quidpiam simile; nihil enim occurrit cur hoc repugnet, et ratio facta id confirmat.

CAPUT V.

QUOT SINT GRATIÆ GRATIS DATÆ, ET QUID UNÆQUE EARUM SIT?

1. *Intentio.*—De his gratiis non est iterum a nobis in discursu hujus materiæ tractandum, et ideo visum est operæ pretium aliquam earum notitiam legentibus hoc loco tribuere, quasdam earum, quæ faciliores sunt, integre declarando; alias vero, quæ longiores requirunt disputationes, quantum ad usum et cognitionem earum fuerit opportunum, breviter explicando, magis exactam illarum cognitionem in alia loca Theologiæ, ad quæ proprie pertinent, remittendo. D. Thomas ergo, in dicta quæst. 111, art. 4, novem gratias gratis datas ex Apostolo colligit 1 Corinth. 12, in illis verbis: *Alii per spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alii fides in eodem spiritu, alii gratia sanctorum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc autem operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult.*

2. *Prima sententia de sermone sapientiæ, et scientiæ.*—Prima itaque gratia vocatur sermo sapientiæ, secunda, sermo scientiæ, de quibus in particulari tractat D. Thomas 2. 2, quæst. 177. Et imprimis potest de illis quæri an immediate versentur circa cognitionem, vel circa sermonem? Prima sententia utramque refert ad cognitionem. Ita videtur D. Thomas interpretari has gratias in 1. 2, dicta quæst. 111, art. 4, ubi per sapientiam intelligit cognitionem divinorum, conclusionem ex principiis eliciendo: per scientiam vero cognitionem eorundem per effectus, exempla, etc. Et in assertionem consentit Ambrosius ibi, licet aliter explicet singula membra: nam per sapientiam intelligit prudentiam, *Non ex litteris, sed ex coruscatione Spiritus Sancti, ut cor habeat illuminatum et prudens, et discernat quæ vitanda sunt, quæ sequenda.* Sermonem autem scientiæ dicit esse scientiam